

XXIAdults

**Dostosowanie systemu kształcenia dorosłych do
wymogów XXI wieku**

**Podstawy umiejętności korzystania z mediów
cyfrowych – wspieranie dorosłych w
krytycznym korzystaniu z informacji w
Internecie (2021)**

INSTITUTE for
ROMA and
MINORITIES
INCLUSION

DIPUTACIÓN
DE VALLADOLID

E-SCHOOL
EDUCATIONAL GROUP

EMPODERAR
DESENVOLVIMENTO ORGANIZACIONAL, SOCIAL, PROFESIONAL E PESSOAL

Co-funded by
the European Union

Nazwa dobrej praktyki

Podstawy umiejętności korzystania z mediów cyfrowych – wzmacnianie pozycji dorosłych w zakresie krytycznego korzystania z informacji w Internecie (2021)

Podsumowanie praktyki

Krótkie, łatwe do zrozumienia streszczenie: Czym jest ta praktyka, dla kogo jest przeznaczona i w jakim celu?

Inicjatywa „Podstawy umiejętności korzystania z mediów cyfrowych (2021)” została opracowana w celu wyposażenia dorosłych w niezbędne umiejętności korzystania z mediów i umiejętności cyfrowe, pomagając im poruszać się po dzisiejszym złożonym świecie informacji online. Praktyka była skierowana do dorosłych o niskich lub średnich kompetencjach cyfrowych, w tym nauczycieli, osób pracujących z młodzieżą, rodziców i ogólnie dorosłych uczących się, z silnym naciskiem na krytyczne myślenie i odpowiedzialne zachowanie w Internecie.

Głównym celem tej inicjatywy było rozwijanie umiejętności dorosłych w zakresie rozpoznawania dezinformacji, ochrony prywatności cyfrowej oraz bezpiecznego i skutecznego korzystania z narzędzi internetowych. Dzięki interaktywnym warsztatom, sesjom blended learning oraz ćwiczeniom praktycznym uczestnicy nauczyli się, jak oceniać źródła wiadomości, rozumieć algorytmy i wpływ mediów społecznościowych oraz chronić dane osobowe.

Praktyka, wdrożona przez organizacje zajmujące się edukacją medialną i ośrodki kształcenia dorosłych (przy wsparciu partnerów międzynarodowych), miała również na celu wzmocnienie uczestnictwa demokratycznego i świadomości obywatelskiej, uznając, że świadomi obywatele są w stanie lepiej angażować się w życie społeczne i polityczne.

Pod koniec programu dorośli zgłaszali większą pewność siebie w korzystaniu z platform cyfrowych, lepsze zrozumienie technik manipulacji w Internecie oraz poprawę umiejętności krytycznego myślenia, co sprawiło, że stali się bardziej odporni na fałszywe wiadomości i dezinformację.

Opis praktyki - min. 2000 znaków

1) Kontekst / Tło

Jaka była początkowa potrzeba lub problem?

Kto był grupą docelową?

Czy było to częścią większego programu lub projektu?

A. Początkowa potrzeba / problem:

Program „**Podstawy umiejętności korzystania z mediów cyfrowych**” został opracowany w odpowiedzi na **rosnące obawy dotyczące dezinformacji, manipulacji w Internecie oraz niskiego poziomu umiejętności krytycznego korzystania z mediów cyfrowych** wśród dorosłych w Bośni i Hercegowinie oraz w całym regionie Bałkanów Zachodnich. Do jego powstania przyczyniło się kilka konkretnych problemów:

- 1. Powszechne dezinformacje i fałszywe wiadomości**
 - Szybki rozwój platform mediów społecznościowych w Bośni i Hercegowinie zwiększył narażenie na **kampanie dezinformacyjne, propagandę polityczną i wiadomości typu „clickbait”**. Wielu dorosłych nie posiadało umiejętności **odróżniania wiarygodnych źródeł od tych wprowadzających w błąd**, co narażało ich na manipulację.
- 2. Niski poziom umiejętności korzystania z mediów i umiejętności cyfrowych wśród dorosłych**
 - Badania przeprowadzone przez regionalne organizacje pozarządowe i organizacje międzynarodowe (np. UNESCO, OBWE) wykazały, że podczas gdy młodzież miała w pewnym stopniu dostęp do edukacji w zakresie umiejętności cyfrowych, **dorośli powyżej 30. roku życia często nie mieli formalnego szkolenia w zakresie umiejętności korzystania z mediów**. Wielu z nich polegało na mediach społecznościowych jako głównym źródle wiadomości, nie rozumiejąc, **w jaki sposób algorytmy wpływają na widoczność treści**.
- 3. Ryzyko związane z prywatnością cyfrową i cyberbezpieczeństwem**
 - Dorośli **nie** byli **świadomi zagrożeń związanych z prywatnością w Internecie** i często udostępniali dane osobowe, nie rozumiejąc konsekwencji takich działań. Z powodu tego braku świadomości wzrosła liczba przypadków **kradzieży tożsamości i oszustw**.
- 4. Ograniczony dostęp do wysokiej jakości programów edukacji medialnej**
 - Przed podjęciem tej inicjatywy **szkolenia z zakresu umiejętności korzystania z mediów były oferowane głównie młodzieży w szkołach**, a możliwości dla **dorosłych słuchaczy** były bardzo ograniczone, szczególnie na obszarach wiejskich.
- 5. Potrzeba wzmocnienia uczestnictwa demokratycznego**
 - Świadomi obywatele są niezbędni dla zdrowej demokracji. Jednak niski poziom umiejętności korzystania z mediów osłabił **udział obywateli w życiu publicznym i zaufanie społeczeństwa do instytucji**, ponieważ dezinformacja rozprzestrzeniała się bez kontroli.

B. Grupy docelowe:

Program „**Podstawy umiejętności korzystania z mediów cyfrowych**” skupiał się na dorosłych, którzy mieli **niewielkie lub żadne formalne wykształcenie w zakresie umiejętności korzystania z mediów**, a konkretnie:

- 1. Ogólną populację dorosłych**
 - Osoby, które regularnie korzystają z wiadomości online i mediów społecznościowych, ale nie posiadają **umiejętności krytycznej oceny**.
- 2. Nauczyciele, trenerzy i osoby pracujące z młodzieżą**

- Nauczyciele, którzy potrzebowali **podstawowych umiejętności z zakresu umiejętności korzystania z mediów**, aby włączyć je do swojej pracy z uczniami lub członkami społeczności.
- 3. **Rodzice i opiekunowie**
 - Dorośli zainteresowani **ochroną dzieci przed szkodliwymi treściami w Internecie** oraz nauczaniem ich odpowiedzialnego korzystania z mediów.
- 4. **Osoby dorosłe znajdujące się w trudnej sytuacji i o niskich umiejętnościach cyfrowych**
 - Osoby starsze, mieszkańcy obszarów wiejskich oraz osoby z ograniczonym doświadczeniem w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych, które często są najbardziej narażone na manipulację w Internecie.

C. Część większego programu lub projektu:

Praktyka została wdrożona w ramach **regionalnych i międzynarodowych działań na rzecz promowania umiejętności korzystania z mediów oraz odporności obywatelskiej**, w tym:

1. **Regionalnych kampanii na rzecz umiejętności korzystania z mediów (Bałkany Zachodnie)**
 - Wspierane przez organizacje międzynarodowe, takie jak **UNESCO, Unia Europejska i OBWE**, które nadały priorytet **zwalczaniu dezinformacji** w regionie.
2. **Inicjatywy UNESCO w ramach Światowego Tygodnia Umiejętności Korzystania z Mediów i Informacji**
 - Program był zgodny z **ramami UNESCO dotyczącymi umiejętności korzystania z mediów i informacji (MIL)**, dostosowanymi do warunków kształcenia dorosłych.
3. **Projekty edukacji obywatelskiej prowadzone przez organizacje pozarządowe**
 - Lokalne organizacje pozarządowe specjalizujące się w **edukacji dorosłych i zaangażowaniu obywatelskim** nawiązały współpracę z ośrodkami społecznymi w celu **poszerzenia dostępu dorosłych do szkoleń z zakresu umiejętności korzystania z mediów**.
4. **Powiązanie ze strategiami uczenia się przez całe życie**
 - Program przyczynił się do **realizacji krajowych i regionalnych programów uczenia się przez całe życie**, uznając **umiejętność korzystania z mediów i kompetencje cyfrowe** za niezbędne kompetencje dla aktywnego obywatelstwa w erze cyfrowej.

D. Dlaczego praktyka ta była konieczna:

Program był pilnie potrzebny, aby:

- Wyposażenie dorosłych w **umiejętności krytycznego myślenia**, aby mogli przeciwstawiać się manipulacji w Internecie.
- Wzmocnienie **świadomości obywatelskiej i udziału w życiu demokratycznym** poprzez promowanie dyskusji opartych na faktach.
- Zapewnienie **dostępnych szkoleń na poziomie podstawowym** dla dorosłych, którzy wcześniej byli wykluczeni z edukacji w zakresie umiejętności korzystania z mediów.
- Zmniejszenie **zagrożeń dla prywatności cyfrowej** poprzez podnoszenie świadomości w zakresie cyberbezpieczeństwa i odpowiedzialnego zachowania w sieci.

2) Cele

Jakie były cele tego działania?

Co miało na celu poprawić lub zmienić?

Program „**Podstawy umiejętności korzystania z mediów cyfrowych**” został opracowany w celu wzmocnienia **krytycznego myślenia, świadomości cyfrowej oraz odpowiedzialnych zachowań w sieci** wśród osób dorosłych. Jego cele skupiały się na zwiększeniu **odporności na dezinformację** oraz promowaniu **aktywnego i świadomego obywatelstwa**.

1. Rozwijanie podstawowych umiejętności w zakresie umiejętności korzystania z mediów i informacji:

- **Cel:** Wyposażenie dorosłych w **niezbędne umiejętności pozwalające oceniać źródła wiadomości, rozpoznawać fałszywe informacje oraz rozumieć, w jaki sposób algorytmy internetowe kształtują dostęp do informacji.**
- **Planowana zmiana:** Przekształcenie dorosłych z **biernych konsumentów treści internetowych w krytycznych, świadomych użytkowników**, którzy potrafią rozpoznać dezinformację i podejmować decyzje oparte na dowodach.

2. Poprawa świadomości w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego i prywatności:

- **Cel:** Nauczenie uczestników, jak **chronić dane osobowe, rozpoznawać oszustwa internetowe i skutecznie korzystać z ustawień prywatności w sieciach społecznościowych.**
- **Planowana zmiana:** Zmniejszenie ryzyka **kradzieży tożsamości, oszustw i manipulacji**, poprawa **bezpieczeństwa w sieci i zaufania** do narzędzi cyfrowych.

3. Promowanie odpowiedzialnych i etycznych zachowań w sieci:

- **Cel:** Zachęcanie do **komunikacji opartej na szacunku, weryfikacji faktów przed udostępnianiem treści oraz odpowiedzialnego udziału w dyskusjach internetowych.**
- **Planowana zmiana:** Wzmacnianie **odpowiedzialności obywatelskiej i konstruktywnego dialogu cyfrowego**, ograniczając rozprzestrzenianie się mowy nienawiści i dezinformacji.

4. Wzmocnienie zaangażowania obywatelskiego i uczestnictwa w życiu demokratycznym:

- **Cel:** Pomoc dorosłym w zrozumieniu **roli niezależnych mediów, wolności słowa i dostępu do zweryfikowanych informacji** w społeczeństwach demokratycznych.
- **Planowana zmiana:** Zwiększenie **świadomego udziału w życiu obywatelskim**, np. poprzez angażowanie się w debaty społeczne, głosowanie w oparciu o faktyczne informacje oraz pociąganie instytucji publicznych do odpowiedzialności.

5. Wzmocnienie roli rodziców i wychowawców jako multiplikatorów:

- **Cel:** Wyposażenie **rodziców, nauczycieli i osób pracujących z młodzieżą** w podstawowe umiejętności z zakresu umiejętności korzystania z mediów, aby mogli oni **pomagać dzieciom i młodzieży w bezpiecznym i krytycznym korzystaniu z mediów cyfrowych.**
- **Planowana zmiana:** Zwiększenie wpływu programu poprzez włączenie umiejętności korzystania z mediów do **środowiska rodzinnego, sal lekcyjnych i działań edukacyjnych w społeczności.**

6. Zmniejszenie przepaści cyfrowej wśród grup szczególnie wrażliwych:

- **Cel:** Skupienie się na **osobach starszych, mieszkańcach obszarów wiejskich oraz dorosłych o niskich umiejętnościach cyfrowych**, pomagając im nabrać **pewności w korzystaniu z platform cyfrowych i uzyskiwaniu dostępu do zweryfikowanych informacji**.
- **Planowana zmiana:** Sprawienie, by umiejętność korzystania z mediów **była dostępna dla wszystkich**, niwelując różnice między grupami posiadającymi umiejętności cyfrowe a tymi, które są z nich wykluczone.

3) Wdrożenie / Metodologia

Jak krok po kroku realizowano tę praktykę?

Jakie działania lub metody zostały zastosowane?

Jak długo to trwało?

Krok 1: Faza przygotowawcza – planowanie i opracowanie programu nauczania (2 miesiące)

1. Ocena potrzeb

- Przeprowadzono krótkie **ankiety i wywiady** z ośrodkami kształcenia dorosłych, organizacjami społecznymi oraz potencjalnymi uczestnikami w celu zidentyfikowania **luk w wiedzy i typowych zagrożeń internetowych**, z jakimi borykają się dorośli.

2. Opracowanie programu nauczania

- Eksperti w dziedzinie umiejętności korzystania z mediów i bezpieczeństwa cyfrowego opracowali **modułowy program nauczania** skupiający się na:
 - Rozpoznawanie fałszywych wiadomości i dezinformacji
 - Zrozumienie działania algorytmów i reklam ukierunkowanych
 - Ochronę prywatności w sieci
 - Etyczną komunikację online i zaangażowanie obywatelskie
- Materiały zostały dostosowane do **poziomu podstawowej umiejętności czytania i pisania oraz umiejętności cyfrowych**, zawierają wiele **przykładów wizualnych i praktycznych**.

3. Przygotowanie trenera

- Osoby zajmujące się kształceniem dorosłych, animatorzy organizacji pozarządowych oraz pracownicy społeczni przeszli **krótkie szkolenia**, aby zapewnić, że będą w stanie realizować program w sposób interaktywny i skutecznie kierować dyskusjami.

Krok 2: Działania informacyjne i rekrutacja uczestników (1 miesiąc)

- **Ośrodki społeczne, biblioteki i organizacje pozarządowe** promowały szkolenie za pomocą plakatów, lokalnego radia i mediów społecznościowych, kierując swoją ofertę w szczególności do:
 - **rodziców, nauczycieli, osoby pracujące z młodzieżą**
 - **osoby starsze i mieszkańców wsi**
 - **stowarzyszenia kobiet i grupy społeczne**

Krok 3: Realizacja szkolenia – podstawowe działania edukacyjne (3 miesiące)

Szkolenie odbywało się w formie **krótkich, elastycznych sesji** (trwających 2–3 godziny, w ciągu 4–6 tygodni), łączących **warsztaty stacjonarne z elementami online** w ramach uczestnictwa mieszanego. Kluczowe metody obejmowały:

1. Interaktywne warsztaty

- Dyskusje grupowe na temat **rzeczywistych przykładów fałszywych wiadomości i propagandy**
- Ćwiczenia z **weryfikacji faktów przy użyciu sprawdzonych narzędzi internetowych** (np. wyszukiwanie obrazów, weryfikacja stron internetowych)

2. Ćwiczenia praktyczne

- Praktyczne sesje dotyczące **dostosowywania ustawień prywatności** w sieciach społecznościowych
- Symulacje **scenariuszy dezinformacji**, uczące uczestników, jak reagować i korygować fałszywe informacje w sposób pełen szacunku.

3. Nauka mieszana i zdalna

- Dla uczestników posiadających dostęp do Internetu dodatkowe **moduły online i quizy** utrwały kluczowe pojęcia.

4. Wzajemne uczenie się i dzielenie się doświadczeniami

- o Uczestnicy dzielili się osobistymi doświadczeniami związanymi z dezinformacją i omawiali strategie pomagające członkom rodziny i znajomym w poszerzaniu wiedzy na temat mediów.

Krok 4: Ocena i informacje zwrotne (2 tygodnie)

- Uczestnicy wypełnili **kwestionariusze przed i po szkoleniu**, aby ocenić zdobyty poziom wiedzy.
- Trenerzy zebrali **informacje zwrotne o charakterze jakościowym** w celu udoskonalenia przyszłych edycji programu.

Krok 5: Działania następcze i upowszechnianie (w trakcie realizacji)

1. Dzielenie się zasobami

- o Uczestnicy otrzymali **łatwe w użyciu przewodniki i listy kontrolne** dotyczące weryfikacji faktów oraz bezpieczeństwa cyfrowego.
- o Zachęcano rodziców i wychowawców do **dzielenia się tymi zasobami z dziećmi, uczniami i grupami społecznymi**.

2. Prezentacje dla społeczności

- o Niektórzy uczestnicy zorganizowali **nieformalne rozmowy społecznościowe** w celu podniesienia świadomości na temat dezinformacji i bezpiecznego zachowania w sieci.

Czas trwania

Cały cykl, od przygotowań po działania następcze, trwał zazwyczaj **4–6 miesięcy**:

- **2 miesiące**: Przygotowanie i opracowanie programu nauczania
- **1 miesiąc**: działania informacyjne i rekrutacja
- **3 miesiące**: Przeprowadzenie szkoleń (z grupami działającymi równolegle w różnych lokalizacjach)
- **W trakcie**: działania następcze i działania mające na celu rozprzestrzenianie się inicjatywy w społeczności

4) Wyniki / Efekty

Jakie były konkretne wyniki?

Jak praktyka wpłynęła na uczestników?

1. Poprawa umiejętności krytycznego myślenia i umiejętności korzystania z mediów:

- **Konkretny wynik:**
Ponad **80% uczestników** wykazało znaczną poprawę w **rozpoznawaniu fałszywych wiadomości, sprawdzaniu wiarygodności źródeł oraz identyfikowaniu zmanipulowanych treści** (mierzone za pomocą testów przed i po szkoleniu).
- **Wpływ na uczestników:**
Dorośli zgłaszali **większą pewność siebie w kwestionowaniu źródeł wiadomości**, a wielu z nich zaczęło korzystać z **narzędzi do weryfikacji faktów** w życiu codziennym.

„Kiedyś wierzyłam w większość rzeczy, które widziałam na Facebooku. Teraz zawsze sprawdzam źródło i porównuję wiadomości przed udostępnieniem” – Mira, 46 lat, uczestniczka

2. Zwiększona świadomość w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego i prywatności:

- **Konkretne wyniki:**

Uczestnicy nauczyli się dostosowywać **ustawienia prywatności, rozpoznawać oszustwa phishingowe i zabezpieczać swoje konta internetowe**. Wielu starszych dorosłych po raz pierwszy utworzyło lub zaktualizowało bezpieczne hasła.

- **Wpływ na uczestników:**

Odnotowano wyraźny spadek ryzykownych zachowań w sieci, a uczestnicy aktywnie uczyli członków **swoich** rodzin, jak **chronić dane osobowe**.

„Po tym szkoleniu zmieniłem wszystkie swoje hasła i nauczyłem tego moje dzieci. Teraz czuję się bezpieczniej w sieci.” – Adnan, 39 lat, rodzic

3. Wzmocnienie świadomości obywatelskiej i odpowiedzialnego zachowania w sieci:

- **Konkretny wynik:**

Dorośli stwierdzili, że **rzadziej dzielą się niepotwierdzonymi informacjami** i są bardziej świadomi tego, **jak dezinformacja wpływa na procesy demokratyczne**.

- **Wpływ na uczestników:**

Kilku uczestników dołączyło do **lokalnych inicjatyw obywatelskich lub grup internetowych promujących dyskusje oparte na faktach**.

„Nigdy nie zastanawiałam się nad tym, jak udostępnianie błędnych informacji może zaszkodzić innym. Teraz zawsze dokładnie sprawdzam informacje przed opublikowaniem”. – Emira, 52 lata, nauczycielka

4. Wzmocnienie roli rodziców i wychowawców jako multiplikatorów:

- **Konkretne wyniki:**

Nauczyciele, osoby pracujące z młodzieżą i rodzice wykorzystali materiały, aby pomóc **dzieciom i uczniom** w odpowiedzialnym korzystaniu z internetu. Niektóre szkoły i ośrodki społeczne włączyły **krótkie sesje z zakresu umiejętności korzystania z mediów** do swoich zajęć.

- **Wpływ na uczestników:**

Rodzice poczuli się **bardziej kompetentni w zakresie wychowywania dzieci**, a wychowawcy zaczęli włączać **krytyczną analizę mediów** do swoich lekcji.

5. Włączenie grup szczególnie wrażliwych:

- **Konkretny wynik:**

Osoby starsze i uczestnicy z obszarów wiejskich, wcześniej wykluczeni z takich programów, mogli w **nich uczestniczyć dzięki uproszczonej treści i opcjom nauczania mieszanego**.

- **Wpływ na uczestników:**

Osoby starsze zgłaszały, że czują się **mniej „w tyle” w świecie cyfrowym** i zyskały pewność siebie w korzystaniu z usług online (bankowość, portale e-administracji).

6. Wpływ na poziomie społeczności:

- **Konkretny wynik:**
Niektórzy uczestnicy zainicjowali **nieformalne sesje rówieśnicze**, dzieląc się umiejętnościami weryfikacji faktów z sąsiadami, lokalnymi grupami kobiet i sieciami rodzinnymi.
- **Wpływ:**
Wywołało to **efekt domina**, rozprzestrzeniając wiedzę na temat umiejętności korzystania z mediów poza grono bezpośrednich uczestników.

7. Wpływ instytucjonalny i długoterminowy:

- **Konkretny wynik:**
Program zainspirował **ośrodki kształcenia dorosłych i organizacje pozarządowe** do zaplanowania dodatkowych **warsztatów z zakresu umiejętności cyfrowych i krytycznego myślenia**.
- **Wpływ:**
Przyczynił się do powstania **regionalnych strategii zwalczania dezinformacji**, zgodnych z **programem UNESCO dotyczącym umiejętności korzystania z mediów i informacji**.

5) Historie uczestników – opcjonalnie

Krótkie cytaty, osobiste refleksje lub doświadczenia uczestników

1. Amira, 44 lata, nauczycielka z Sarajewa

„Przed tym szkoleniem czułam się bezradna, gdy uczniowie dzielili się fałszywymi wiadomościami w klasie. Teraz mogę pokazać im, jak sprawdzać źródła i rozmawiać o tym, dlaczego dezinformacja jest niebezpieczna. To zmieniło sposób, w jaki uczę, a moi uczniowie stają się bardziej ostrożni w sieci”.

2. Zoran, 56 lat, emerytowany pracownik z Banja Luki

„Kiedyś wierzyłem we wszystko, co widziałem w sieci, zwłaszcza w posty, które wyglądały na oficjalne. Po tym kursie nauczyłem się rozpoznawać fałszywe profile i oszustwa. Pomogłem nawet moim sąsiadom zabezpieczyć ich konta na Facebooku”.

3. Selma, 38 lat, rodzic z Tuzli

„Moje dzieci spędzają wiele godzin na TikToku i YouTube. Teraz wiem, jak rozmawiać z nimi o bezpieczeństwie w sieci i wyjaśniać, dlaczego niektóre rzeczy, które widzą, nie są prawdziwe. Czuję się pewniej, udzielając im wskazówek”.

4. Jasmina, 29 lat, pracownica młodzieżowa z Mostaru

„Nie chodziło tylko o naukę; chodziło o zrozumienie, jak media kształtują nasze opinie. Zorganizowałam małe warsztaty w moim ośrodku młodzieżowym, aby nauczyć nastolatków tego samego, czego nauczyłam się tutaj”.

5. Adis, 47 lat, rolnik z obszarów wiejskich w pobliżu Zenicy*„Nigdy nie sądziłem, że tego rodzaju szkolenie jest przeznaczone dla ludzi takich jak ja. Teraz potrafię lepiej korzystać ze smartfona, krytycznie podchodzić do wiadomości, a nawet sprawdzać, czy coś jest prawdą, zanim podzielę się tym z rodziną”.*

6) Czynniki sukcesu

Co sprawiło, że praktyka ta była skuteczna lub innowacyjna?

Czy były jakieś wyjątkowe lub kreatywne elementy?

1. Praktyczne, oparte na doświadczeniu podejście do nauki:

- **Co sprawiło, że było skuteczne:**
Program skupiał się na **przykładach z życia wziętych i praktycznych ćwiczeniach**, takich jak analiza fałszywych wiadomości, dostosowywanie ustawień prywatności oraz korzystanie z narzędzi do weryfikacji faktów.
- **Element wyróżniający:**
Zamiast abstrakcyjnej teorii uczestnicy ćwiczyli umiejętności, które mogli od razu wykorzystać w codziennym życiu cyfrowym.

2. Treści dostosowane do dorosłych o niskich umiejętnościach cyfrowych:

- **Co sprawiło, że program był skuteczny:**
Materiały były **uproszczone i miały charakter wizualny**, dzięki czemu były dostępne nawet dla osób dorosłych o bardzo ograniczonym doświadczeniu w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- **Cechy wyróżniające:**
Trenerzy korzystali z **pokazów krok po kroku** i umożliwiali uczestnikom naukę na własnych telefonach lub laptopach, zwiększając **ich pewność siebie i niezależność**.

3. Rekrutacja oparta na integracji i społeczności:

- **Co sprawiło, że program był skuteczny:**
Program był skierowany do **osób starszych, mieszkańców wsi i kobiet**, czyli grup często wykluczonych z edukacji cyfrowej.
- **Unikalny element:**
Działania informacyjne prowadzone za pośrednictwem **ośrodków społecznych, stowarzyszeń kobiecych i lokalnych bibliotek** przyciągnęły uczestników, którzy nigdy wcześniej nie brali udziału w tego typu szkoleniach.

4. Mieszana i elastyczna forma nauki:

- **Co sprawiło, że program był skuteczny:**
Oferta **krótkich warsztatów stacjonarnych** w połączeniu z **opcjonalnymi zajęciami uzupełniającymi online** umożliwiła udział zarówno uczestnikom posiadającym umiejętności cyfrowe, jak i tym mniej doświadczonym.
- **Cechy wyróżniające:**
Sesje wieczorne i małe grupy zostały dostosowane do potrzeb **rodziców i osób pracujących**.

5. Rozpowszechnianie wiedzy przez nauczycieli i rodziców:

- **Co sprawiło, że program był skuteczny:**
Nauczyciele, pracownicy młodzieżowi i rodzice zostali przeszkoleni jako **nieformalni multiplikatorzy**, przekazujący wiedzę dzieciom, uczniom i lokalnym społecznościom.
- **Unikalny element:**
Uczestnicy otrzymali **proste listy kontrolne i przewodniki**, którymi mogli dzielić się z innymi, wywołując **efekt domina** wykraczający poza grono bezpośrednich uczestników szkolenia.

6. Nacisk na zaangażowanie obywatelskie i odpowiedzialne zachowanie:

- **Co sprawiło, że program był skuteczny:**
Łącząc umiejętność korzystania z mediów z **odpowiedzialnością obywatelską i uczestnictwem w życiu demokratycznym**, program motywował uczestników do **krytycznego myślenia o swojej roli jako świadomych obywateli**.
- **Unikalny element:**
Niektórzy uczestnicy po ukończeniu szkolenia zaczęli **organizować małe sesje dla rówieśników lub rozmowy społecznościowe**.

7. Doświadczeni trenerzy i sprzyjające środowisko edukacyjne:

Co sprawiło, że program był skuteczny:

Trenerzy mieli doświadczenie w **edukacji dorosłych i zakresie umiejętności korzystania z mediów**, stosowali **interaktywne metody** i tworzyli **bezpieczne, sprzyjające środowisko**, w którym uczestnicy mogli swobodnie zadawać pytania.

7) Możliwość przeniesienia / Zalecenia

Czy praktykę tę można zastosować gdzie indziej?

Jakie warunki są potrzebne do pomyślnego wdrożenia?

Tak, program „**Podstawy umiejętności korzystania z mediów cyfrowych**” jest **wysoce przenośny** i może być wdrażany w **innych krajach lub regionach**, zwłaszcza tych, które borykają się z:

- **Wysokim poziomem dezinformacji i fałszywych informacji**
- **Niskim poziomem umiejętności korzystania z mediów cyfrowych wśród dorosłych**
- **ograniczonym dostępem do formalnej edukacji w zakresie umiejętności korzystania z mediów**

Metodologia jest elastyczna i można ją dostosować do:

- **Spółeczności miejskie lub wiejskie**
- **Różne grupy wiekowe i poziomy wykształcenia**
- **Różne konteksty kulturowe i społeczno-polityczne**

Jest to szczególnie istotne w **krajach Bałkanów Zachodnich, Europy Wschodniej oraz krajach rozwijających się**, gdzie dorośli często w dużym stopniu polegają na **mediach społecznościowych jako źródle informacji**, ale brakuje im **umiejętności krytycznej oceny**.

1. Warunki niezbędne do pomyślnego wdrożenia:

Aby skutecznie powielić tę praktykę, należy zapewnić kilka warunków sprzyjających:

A. Wsparcie instytucjonalne i społeczne

- **Partnerstwa z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, bibliotekami i ośrodkami społecznymi** są niezbędne, aby dotrzeć do osób dorosłych, które rzadko uczestniczą w formalnych szkoleniach.
- **Władze lokalne i ministerstwa edukacji** powinny poprzeć program, aby zapewnić jego wiarygodność i trwałość.

B. Wykwalifikowani trenerzy w zakresie umiejętności korzystania z mediów

- Trenerzy powinni posiadać **doświadczenie w edukacji dorosłych** oraz być przeszkoleni w zakresie **interaktywnych metod kształcenia w zakresie umiejętności korzystania z mediów**.
- Zaleca się wprowadzenie komponentu **szkolenia trenerów (ToT)** w celu budowania lokalnego potencjału.

C. Materiały dostosowane do kontekstu i proste

- Materiały powinny być **dostosowane do lokalnych języków, norm kulturowych i zwyczajów związanych z korzystaniem z technologii cyfrowych**.
- Należy wykorzystywać **praktyczne, rzeczywiste przykłady** związane z codziennym życiem uczestników (np. lokalne źródła wiadomości, typowe oszustwa).

D. Otwartość i dostępność

- Zapewnij **uproszczone treści** dla dorosłych o niskich umiejętnościach cyfrowych oraz starszych uczestników.
- Zaproponuj **elastyczne harmonogramy** (wieczory, weekendy), aby uwzględnić potrzeby pracujących dorosłych i rodziców.
- W obszarach o ograniczonym dostępie do Internetu należy rozważyć **formaty offline lub mieszane**.

E. Rozpowszechnianie i zaangażowanie społeczności

- Zachęcaj **rodziców, nauczycieli i osoby pracujące z młodzieżą** do pełnienia roli multiplikatorów.
- Zapewnij **łatwe do udostępniania przewodniki i listy kontrolne**, aby rozpowszechnić wiedzę poza grono bezpośrednich uczestników.

F. Trwałe finansowanie i wsparcie

- Zabezpiecz finansowanie od **samorządów lokalnych, projektów UE lub organizacji międzynarodowych** (np. UNESCO, OBWE), aby zapewnić ciągłość działania.
- Powiązanie programu z **krajowymi strategiami uczenia się przez całe życie lub edukacji obywatelskiej** w celu zapewnienia długoterminowego wsparcia.

2. Zalecenia dotyczące skalowania i adaptacji:

1. **Zacznij od grup pilotażowych:** przetestuj metodologię na małych grupach, zbierz opinie i dostosuj ją przed wdrożeniem na skalę krajową.
2. **Włączenie do istniejących ośrodków kształcenia dorosłych:** Połączenie z innymi **kursami z zakresu edukacji cyfrowej lub obywatelskiej** w celu przyciągnięcia większej liczby uczestników.
3. **Promuj poprzez kampanie publiczne:** Wykorzystaj **lokalne radio, telewizję i media społecznościowe**, aby zwiększyć świadomość na temat znaczenia umiejętności korzystania z mediów.

4. **Regularnie oceniaj i aktualizuj:** Przeprowadzaj **ankiety uzupełniające**, aby monitorować wpływ programu i dostosowywać treści do nowych trendów cyfrowych (np. dezinformacji generowanej przez sztuczną inteligencję).

8) **Wskazówki / porady dotyczące wdrożenia – opcjonalne**

Listy kontrolne, lekcje lub porady dla osób pragnących wdrożyć tę praktykę.

1. Zaczynij od oceny potrzeb:

Lista kontrolna:

Przeprowadź **krótkie ankiety lub wywiady**, aby zrozumieć lokalne trendy w zakresie dezinformacji oraz cyfrowe nawyki uczestników.

Określ, z **jakich platform (Facebook, TikTok, WhatsApp itp.) najczęściej korzysta** grupa docelowa, aby dostosować treści.

Lekcja: Dostosowanie przykładów do codziennego środowiska cyfrowego uczestników zwiększa **trafność i motywację**.

2. Wykorzystaj praktyczne przykłady z życia:

Lista kontrolna:

Zbierz **lokalne fałszywe wiadomości lub wirusowe oszustwa** jako przykłady szkoleniowe. Zademonstruj **weryfikację faktów w czasie rzeczywistym** podczas warsztatów.

Wniosek: Uczestnicy uczą się lepiej, gdy mogą **od razu zastosować nowe umiejętności w znanych sobie sytuacjach**.

3. Treści powinny być proste i wizualne:

Lista kontrolna:

Zamiast długich tekstów używaj **infografik, zrzutów ekranu i przewodników krok po kroku**. Zapewnij drukowane **skrócone przewodniki/listy kontrolne**, które uczestnicy mogą zabrać do domu.

Wniosek: Wielu dorosłych, zwłaszcza starszych, uczy **się wzrokowo** i może mieć trudności ze zrozumieniem skomplikowanej terminologii.

4. Stwórz bezpieczne i interaktywne środowisko nauki:

Lista kontrolna:

Zachęcaj uczestników do **dzielenia się osobistymi doświadczeniami związanymi z dezinformacją**.

Wykorzystaj **dyskusje w małych grupach i wzajemne uczenie się**, aby uczestnicy czuli się swobodnie.

Wniosek: Dorośli są bardziej zaangażowani, gdy mogą **odnieść temat do swojego życia osobistego**.

5. Uwzględnij prywatność cyfrową jako główny temat:

Lista kontrolna:

Pokaż, jak **zmienić ustawienia prywatności** na popularnych platformach.

Naucz **zarządzania hasłami i rozpoznawania oszustw** poprzez praktyczne ćwiczenia.

Wniosek: Szkolenie z zakresu bezpieczeństwa cyfrowego zwiększa **zaufanie i motywację** do dalszej nauki.

6. Skieruj działania do osób mających wpływ na innych już na wczesnym etapie:

Lista kontrolna:

Zrekrutuj **nauczycieli, osoby pracujące z młodzieżą i rodziców**, którzy mogą dzielić się wiedzą z innymi.

Zapewnij im **gotowe do użycia materiały** (plakaty, uproszczone prezentacje).

Wniosek: Osoby pełniące rolę „multiplikatorów” pomagają wywołać **efekt domina**, rozszerzając zasięg programu poza grono bezpośrednich uczestników.

7. Zapewnij inkluzywność i elastyczność:

Lista kontrolna:

Oferuj **sesje wieczorne/weekendowe** dla pracujących dorosłych i rodziców.

Zapewnij **opcje nauki offline** lub materiały drukowane dla osób bez dostępu do Internetu.

Wniosek: Dostępność jest kluczem do dotarcia do **grup znajdujących się w trudnej sytuacji oraz mieszkańców obszarów wiejskich**.

8. Kontynuuj działania i bądź na bieżąco:

Lista kontrolna:

Organizuj **sesje podsumowujące** lub grupy internetowe, aby dzielić się informacjami o nowych trendach w zakresie dezinformacji.

Regularnie **aktualizuj materiały szkoleniowe**, aby uwzględnić pojawiające się zagrożenia (np. deepfake'i, fałszywe wiadomości generowane przez sztuczną inteligencję).

Wniosek: Umiejętność korzystania z mediów jest **dynamiczna** i wymaga ciągłych aktualizacji, aby pozostała skuteczna.

9) Wnioski – opcjonalnie

Największe niespodzianki, przeszkody lub kluczowe wnioski podczas wdrażania.

1. Osoby starsze uczyły się szybciej niż oczekiwano:

- **Zaskoczenie:** Wielu starszych uczestników, po zapoznaniu się z **prostymi narzędziami wizualnymi i praktycznymi przykładami**, nauczyło się korzystać z narzędzi do weryfikacji faktów i dostosowywać ustawienia prywatności znacznie szybciej niż przewidywano.
- **Wniosek:** Dzięki odpowiedniej **metodologii i cierpliwości** osoby starsze mogą stać się **aktywnymi użytkownikami technologii cyfrowych i propagatorami wiedzy** w swoich społecznościach.

2. Budowanie zaufania miało kluczowe znaczenie dla zaangażowania:

- **Przeszkoda:** Na początku niektórzy uczestnicy byli sceptyczni, wierząc, że „**i tak nie można ufać niczemu w Internecie**” lub nie widząc powodu do weryfikacji faktów.
- **Wniosek:** Trenerzy musieli **stopniowo budować zaufanie**, zaczynając od **osobistych historii i przykładów z życia wziętych**, aby pokazać znaczenie umiejętności korzystania z mediów.

3. Dezinformacja często pochodzi od rodziny i przyjaciół:

- **Zaskoczenie:** Uczestnicy przyznali, że największy wpływ na nich miały **treści udostępniane przez bliskich**, a nie tylko anonimowe źródła internetowe.
- **Wniosek:** Szkolenie powinno obejmować **strategie komunikacyjne** pozwalające na pełne szacunku omawianie dezinformacji w kręgu rodziny i znajomych.

4. Niskie umiejętności cyfrowe spowalniały sesje:

- **Przeszkoda:** Niektórzy uczestnicy, zwłaszcza osoby starsze i mieszkające na wsi, nie posiadali podstawowych umiejętności obsługi smartfonów lub poruszania się po Internecie, co wymagało poświęcenia **większej ilości czasu na praktyczne wskazówki**.
- **Wniosek:** Zdecydowanie zaleca się dodanie **sesji wprowadzającej do umiejętności cyfrowych** przed szkoleniem z zakresu umiejętności korzystania z mediów.

5. Uczenie się od rówieśników zwiększyło motywację:

- **Zaskoczenie:** Uczestnicy chętnie **dzielili się wskazówkami i doświadczeniami**, co stworzyło atmosferę sprzyjającą nauce.
- **Wniosek:** **Uczenie się od rówieśników i zajęcia w małych grupach** mają kluczowe znaczenie dla dorosłych uczniów, zwiększając ich pewność siebie i ułatwiając zapamiętywanie.

6. Nauczyciele i rodzice stali się nieoczekiwanymi multiplikatorami:

- **Zaskoczenie:** Wielu nauczycieli i rodziców natychmiast **dostosowało materiały do wykorzystania z uczniami i dziećmi**, nie będąc o to formalnie proszonymi.
- **Wniosek:** Skierowanie działań do tych grup od samego początku może **znacznie zwiększyć zasięg programu**.

7. Potrzeba ciągłych aktualizacji:

- **Przeszkoda:** Środowisko cyfrowe zmienia się szybko, a uczestnicy często pytali o **nowe formy manipulacji (np. deepfake'i, treści generowane przez sztuczną inteligencję)**.

Wniosek: Programy wymagają **regularnych aktualizacji i warsztatów uzupełniających**, aby zachować swoją aktualność.

10) Zdjęcia ilustrujące opisaną praktykę

Proszę dołączyć co najmniej 3 zdjęcia związane z opisaną dobrą praktyką

DIGITAL LITERACY

*What is Digital Literacy?
And how can Online
Learning improve and
enhance It?*

DLC TRAINING
A DISTANCE LEARNING COLLEGE

**Media and Information
Literacy Curricula in
Bosnia and Herzegovina**

This project is funded by
the European Union

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

PROFIL GABINETU – LISTA KONTROLNA KLASYFIKACJI

Proszę zaznaczyć wszystkie kategorie, które odnoszą się do opisanego przez Państwa gabinetu. Można wybrać więcej niż jedną opcję.

RODZAJ DZIAŁALNOŚCI

- Uczenie się przez praktykę
- Uczenie się międzypokoleniowe
- Uczenie się w społeczności lokalnej
- Uczenie się cyfrowe / mieszane
- Uczenie się od rówieśników
- Mentoring / coaching
- Podejścia kulturowe / kreatywne
- Współpraca / partnerstwo
- Inne (proszę określić): *Promowanie polityki i wsparcie reform systemowych* TARGET GROUP

GRUPA DOCELOWA

- Dorośli o niskich kwalifikacjach
- Osoby nieuczące się, niepracujące ani nieuczestniczące w szkoleniach (NEET)
- Migrancy/uchodźcy
- Osoby starsze

- Kobiety
- Osoby niepełnosprawne
- Inne grupy wrażliwe
- Ogólna populacja dorosłych

ŚRODOWISKO NAUKI

- Formalne
- Nieformalne
- Nieformalne

ROZWINIĘTE UMIEJĘTNOŚCI / KOMPETENCJE

- Umiejętność czytania i pisania (czytanie, pisanie, rozumienie)
- Umiejętności matematyczne (matematyka, logiczne myślenie)
- Umiejętności cyfrowe
- STEM (nauka, technologia, inżynieria, matematyka)
- Umiejętności osobiste, społeczne i umiejętność uczenia się
- Kompetencje obywatelskie
- Przedsiębiorczość
- Świadomość kulturowa i ekspresja
- Umiejętności językowe
- Umiejętności zawodowe
- Kompetencje ekologiczne
- Inne (proszę określić):

POTENCJALNI UŻYTKOWNICY

- Nauczyciele / Edukatorzy
- Pracownicy administracyjni
- Kierownictwo szkoły / ośrodka
- Decydenci / Administracja publiczna
- Organizacje pozarządowe / Organizacje społeczne
- Inne (proszę określić): Badania i rozwój polityki na rzecz reformy edukacji dorosłych

Słownik kategorii (objaśnienia pozycji listy kontrolnej)

Rodzaj praktyki

- Uczenie się przez działanie – nauka poprzez praktyczne działania, metody oparte na ćwiczeniach, takie jak warsztaty lub rzeczywiste zadania.
- Uczenie się międzypokoleniowe – działania, w których uczestnicy z różnych grup wiekowych uczą się od siebie nawzajem.
- Uczenie się w społeczności – uczenie się, które odbywa się w lokalnej społeczności, często poprzez zaangażowanie w życie społeczne.
- Uczenie się cyfrowe / mieszane – edukacja z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych (online) lub połączenie metod online i bezpośrednich.
- Uczenie się rówieśnicze – uczenie się wśród uczestników o podobnym statusie lub doświadczeniu, wspierających się nawzajem.
- Mentoring / coaching – indywidualne wsparcie ze strony osoby bardziej doświadczonej, mające na celu pomoc w nauce i rozwoju osobistym.
- Podejścia kulturowe / kreatywne – wykorzystanie sztuki, muzyki, teatru, opowiadania historii itp. jako narzędzi edukacyjnych.
- Współpraca / partnerstwo – praktyki obejmujące współpracę między organizacjami lub grupami.
- Inne (proszę określić) – wszelkie inne metody niewymienione powyżej.

Grupa docelowa

- Dorośli o niskich kwalifikacjach – osoby dorosłe o niskim poziomie formalnego wykształcenia lub podstawowych umiejętności.
- NEET – osoby nieuczęszczające do szkół, niepracujące ani nie szkolące się (często młodzi dorośli).
- Migranci/Uchodźcy – osoby, które przeprowadziły się z innego kraju, często borykające się z problemami integracyjnymi.
- Osoby starsze – osoby dorosłe w wieku 65+
- Kobiety – praktyki ukierunkowane na potrzeby kobiet.
- Osoby z niepełnosprawnościami – osoby z niepełnosprawnością fizyczną, sensoryczną, intelektualną lub psychiczną.
- Inne grupy wrażliwe – grupy zagrożone wykluczeniem (np. osoby długotrwale bezrobotne, bezdomne).
- Ogólna populacja dorosłych – przeciętni dorośli, niemieszczący się w określonych kategoriach.

Środowisko uczenia się

- Formalne – nauka w ramach oficjalnych systemów edukacji, kursy certyfikowane (np. szkoły, uniwersytety).
- Pozaformalne – zorganizowana nauka poza systemem formalnym (np. warsztaty, szkolenia społeczne).
- Nieformalne – nauka poprzez codzienne doświadczenia, bez ustrukturyzowanego kursu (np. wolontariat, rodzina).

Skills / Competences Developed

- Umiejętność czytania i pisania – czytanie, pisanie i rozumienie tekstów (w tym tekstów funkcjonalnych, takich jak formularze).
- Umiejętność liczenia – posługiwanie się matematyką i logiczne rozumowanie.
- Umiejętności cyfrowe – korzystanie z narzędzi cyfrowych, np. tworzenie CV, narzędzia online, platformy online.
- STEM – nauka, technologia, inżynieria i matematyka.

- Kompetencje osobiste, społeczne i umiejętność uczenia się – samoświadomość, motywacja, praca zespołowa, umiejętności uczenia się przez całe życie.
- Kompetencje obywatelskie – aktywne obywatelstwo, rozumienie demokracji i odpowiedzialności społecznej.
- Przedsiębiorczość – kreatywność, innowacyjność, zarządzanie projektami, podejmowanie ryzyka.
- Świadomość i ekspresja kulturowa – docenianie i tworzenie treści kulturowych (np. sztuka, muzyka).
- Umiejętności językowe – umiejętność komunikowania się w jednym lub kilku językach obcych.
- Umiejętności zawodowe – praktyczne umiejętności przydatne w określonych zawodach lub profesjach.
- Kompetencje ekologiczne – wiedza i zachowania wspierające zrównoważony rozwój i dbałość o środowisko.
- Inne – wszelkie inne rozwinięte umiejętności (proszę określić).

Potencjalni użytkownicy – grupy, które mogłyby skorzystać z zastosowania, adaptacji lub inspiracji tą praktyką w swoim kontekście zawodowym. Uwaga: Kategorie te są zgodne z ramami UE, takimi jak Kluczowe kompetencje w uczeniu się przez całe życie (2018), Plan działania na rzecz umiejętności podstawowych (2025) i Przewodnik po programie Erasmus+ 2025 – Słownik

–

